

Literatura

Jak bylo zmíněno v úvodu, tato kniha-příručka dává přehled různých oblastí a vybírá z nich to nejdůležitější. Následující komentovaný výčet obsahuje knihy, které jdou víc do hloubky. Jejich seznam rozhodně není vyčerpávající, jde o subjektivní výběr toho nejužitečnějšího.

Metodika

Holec, O. a kol. *Instruktorský slabikář*. Prázdninová škola Lipnice, Brno 1994.

Mimořádné číslo lipnických metodických listů. Metodika organizování akcí pro dospělé. Kapitoly od zkušených instruktorů PŠL týkající se výchovy, psychologie, dramaturgie, programových oblastí, přípravy akcí, zdravotvědy a historie zážitkových akcí.

Hora, P. a kol. *Prázdniny se šlehačkou*. Mladá fronta, Praha 1984.

Jedna z prvních knih určená organizátorům prázdninových akcí pro dospělé. Vymezuje základy zážitkové pedagogiky a dramaturgie prázdninové akce, detailně popisuje uvádění pohybových her a pořadů. Ačkoli vyšla před čtyřiceti lety, je stále jednou z nejlepších knih pro organizátory akcí pro odrůstající a dospělé. K sehnání pouze v knihovnách.

Martin, A., Franc, D., Zounková, D. *Učení zážitkem a hrou*. Praktická příručka instruktora. Computer Press, Brno 2007.

Aktuální metodická příručka čerpající ze zkušeností Prázdninové školy Lipnice. Vychází z anglické verze „Outdoor and Experiential Learning: An Holistic Approach and Creative Approach to Programme Design“, která představila v zahraničí český přístup k zážitkové pedagogice.

Pike, G., Selby, D. *Globální výchova*. Grada, Praha 1994.

Prezentace nového směru výuky, který klade důraz na ucelený (holistický) pohled na svět spíše než na redukcionistický rozklad na jednotlivé předměty, na spolupráci spíše než na soutěživost, na schopnosti spíše než na znalosti. Kromě teoretického zdůvodnění daného přístupu obsahuje desítky konkrétních aktivit. Zajímavá inspirace nejen pro učitele, ale i pro všechny organizátory akcí v přírodě.

Reitmayerová, E., Broumová, V. *Cílená zpětná vazba*. Portál, Praha 2007.

Knihy se zabývá vedením a uváděním reflexe. Kromě metodických rad obsahuje také popis více než osmdesáti technik reflexe.

Stránský, M. *Prázdninová škola hrou*. Diplomová práce DiFa JAMU, Brno 2000.

Práce o vztahu a společných prvcích divadla a akcí v přírodě (zde konkrétně akcí Prázdninové školy Lipnice).

Časopis *Gymnasion*. Prázdninová škola Lipnice, Praha.

Časopis pro zážitkovou pedagogiku. Částečně akademický časopis, který se zabývá základy zážitkové pedagogiky. Kromě teorie a obecné metodiky obsahuje i popisy konkrétních programů a mnoho inspirace.

Hry

Pro přehlednost jsou knihy o hrách rozděleny podle zaměření na dospělé a děti. Toto rozdělení je však zjednodušující, obě kategorie jsou úzce provázány.

Hry pro dospívající a dospělé

Bakalář, E. *I dospělí si mohou hrát*. Pressfoto, Praha 1987.

Bakalář, E. *Psychohry*. Mladá fronta, Praha 1989.

Společenské hry s psychologickou tematikou pro dospívající a dospělé. Hry jsou určeny pro hraní v místnosti a většinou mají formu testů s netradičními otázkami a netradičním průběhem. Autor vydal ještě několik dalších knih s podobným tématem.

Hanžl, T., Pelánek, R., Výborný, O. *Šifry a hry s nimi*. Portál, Praha 2007.

Knihy popisují využití šifer v minulosti i při šifrovacích hrách. Rozebírá principy šifer a obsahuje velkou sbírku inspirativních příkladů. Jedna kapitola je věnována organizaci velkých šifrovacích her.

Instruktoři Brno. *Fond her. 52 nejlepších her z akcí a kurzů*. Computer Press, Brno 2007.

(v textu odkazováno jako IFH)

Knihy podobného stylu jako Zlaté fondy, tentokrát od brněnské organizace.

Neuman, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Portál, Praha 1998. (v textu odkazováno jako DHCP)

Výborný soubor drobných her, zaměřený zejména na spolupráci, komunikaci a důvěru. Obsahuje také ekohry, seznamovací a zakončovací hry. Přehledný soubor základních her patřících do repertoáru každého instruktora. Spousta her je vhodná též jako úkoly do rozsáhlých her.

Zapletal, M., ed. *Zlatý fond her*. Mladá fronta, Praha 1990. Revidované vydání Portál, Praha 2002. (v textu odkazováno jako ZF I)

Hrkal, J., Hanuš, R., ed. *Zlatý fond her II*. Portál, Praha 1998.

(v textu odkazováno jako ZF II)

Zouňková, D., ed. *Zlatý fond her III*. Portál, Praha 2007.

Sbírky her pro dospělé z Prázdninové školy Lipnice. Jde o rozsáhlé, propracované hry, vhodné pro zkušenější instruktory. Ač jsou hry prvotně určeny dospělým, mnoho z nich lze hrát i s „otrkanými“ dětmi. Mnohé z uvedených her patří mezi klasiku zážitkových akcí. Použitý formát popisu se stal standardem pro popis rozsáhlejších her.

Hry pro děti

Bartůněk, D. *Kniha her a činností v klubovně i venku*. Portál, Praha 2002.

Sbírka konkrétních námětů vhodná pro začínající instruktory dětských oddílů. Na jednom místě tu lze najít soubor her, popisy tvořivých aktivit, náměty pro činnosti v přírodě, stručnou polní kuchařku, základní šifry i několik velkých her.

Chour, J. *Receptář her*. Portál, Praha 2000.

Kniha určená vedoucím dětských oddílů, zaměřená převážně na přípravu a organizování celotáborových her. Obsahuje metodické rady, náměty na zajímavé etapy i rozbor konkrétní celotáborové hry.

Korvasová, H., Máchal, A. *Hrajeme si na přírodu*. Institut dětí a mládeže, Praha 1991.

Drobné hry s ekologickou tematikou zaměřené na pochopení přírodních principů.

Neuman, J. a kol. *Hry do kapsy I–X*. Portál, Praha 2003–2005.

Série knih kapesního formátu se stručně popsány drobnými hrami.

Pelánek, R. *Sbírka her oddílů Delfíni a Kasiopea I, II*. Mravenec, Brno 2001.

Sbírka her ze všech oblastí (nejen) pro dětské oddíly. Vhodné pro začínající instruktory.

Pike, G., Selby, D. *Cvičení a hry pro globální výchovu 1, 2*. Portál, Praha 2000.

Doplnění knihy Globální výchova o další konkrétní aktivity. Rozděleno do tematicky laděných kapitol (například životní prostředí, zdraví, budoucnost, technologie).

Zajímavé hry i dobrá inspirace pro rozsáhlejší programové bloky/akce.

Zapletal, M. *Velká encyklopedie her (Hry v přírodě, Hry v klubovně, Hry na hřišti a v tělocvičně, Hry ve městě a na vsi)*. Olympia, Praha 1985–1988.

Neobyčejně rozsáhlá sbírka her ze všech kontinentů, vhodných hlavně pro menší dětské kolektivy. Spousta konkrétních her, jejichž uvedení je většinou jednoduché. Výborné pro začínající instruktory dětských oddílů. Ovšem inspiraci v tomto rozsáhlém díle mohou nalézt i zkušení organizátoři akcí pro dospělé.

Knihy zaměřené na jeden typ her

Angiolino, A. *Hry s čtverečkovaným papírem a tužkou*. Portál, Praha 2000.

Angiolino, A. a kol. *Hry s kamínky, mincemi, telefonními kartami...* Portál, Praha 2001.

Činčera, J. a kol. *Hry a výchova k trvale udržitelnému rozvoji*. Brontosaurus, Praha 1996.

Hickson, A. *Dramatické a akční hry*. Portál, Praha 2000.

Hopp, S., Hopp, H., Kabel, J. *Sociálně psychologické hry pro dospívající*. Portál, Praha 2001.

Houser, P. *Hry se slovy a jazykem*. Portál, Praha 2002.

Mandelková, M. *Logické hádanky a jak je řešit*. Portál, Praha 2000.

Mazal, F. *Pohybové hry a hraní*. Hanex, Olomouc 2000.

Miller, B. C. *Teambuilding – 50 krátkých aktivit*. Computer Press. Brno 2007.

Neuman, J. *Dobrodružné hry v tělocvičně*. Portál, Praha 2001.

Neuman, J., Brtník, J. *Zimní hry na sněhu i bez něj*. Portál, Praha 1999.

Portmannová, R. *Hry pro posílení psychické odolnosti*. Portál, Praha 2001.

Šimanovský, Z. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Portál, Praha 2002.

Zapletal, M. *Velká kniha deskových her*. Mladá fronta, Praha 1991.

Sporty

O většině sportů existují specializované knihy. Zde zmíníme pouze dvě knihy o lanových překážkách, protože tato oblast má úzkou souvislost se zážitkovými akcemi, a jednu přehledovou knihu.

Hanuš, R., Hrkal, J. *Lanové překážky a lanové dráhy*. Hanex, Olomouc 1999.

Další kniha poskytující přehled lanových překážek a praktické rady k jejich stavbě.

Neuman, J. a kol. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. Portál, Praha 1999.

Kniha obsahuje spoustu námětů na samostatné lanové překážky i na komplexní překážkové dráhy. Najdete v ní rady ke konstrukci překážkových areálů, základy lezeckého výcviku a hry pro lezecký výcvik.

Zimmerová, R., ed. *Netradiční sportovní činnosti*. Portál, Praha 2001.

Kniha popisuje několik netradičních sportovních činností (například in-line bruslení, žonglování, judo, balanční cvičení) spolu s popisem metodiky jejich uvádění.

Turistika

Červinka, J. *Výpravy do přírody*. Portál, Praha 2002.

Kniha obsahuje základní turistické dovednosti, popis zálesáckých činností, her v přírodě, nápady na výlety. Psáno srozumitelnou a přístupnou formou s prvky vyprávění. Vhodné pro začínající instruktory pracující s dětskými turistickými oddíly.

Darman, P. *Jak přežít v extrémních podmínkách*. Alpress, Frýdek-Místek 1997.

Kniha poskytuje mnohé zajímavé rady, i když část z nich není v našich podmínkách použitelná ani užitečná. Možná inspirace, jak zajímavě prezentovat tábornické dovednosti (nejen) mladším klukům.

Kubeš, V. *Malá tábornická encyklopedie*. Albatros, Praha 2000.

Soubor základních turistických znalostí a dovedností v encyklopedické formě.

Rozčleněno na tematické kapitoly, například o vybavení, tábornických dovednostech, zdravotě, poznávání přírody.

Neuman, J. *Turistika a sporty v přírodě*. Portál, Praha 2000.

Souhrn metodických rad a praktických zkušeností pro vedení akcí v přírodě. Ucelený a odborný přehled všech základních znalostí. Vhodné pro všechny, kdo chtějí sebe či své svěřence turisticky vzdělat.

Seton, E. T. *Kniha lesní moudrosti*. Olympia, Praha 1991.

Kniha, která dala základ skautským, zálesáckým a tábornickým hnutím. Zkoušky uvedené v této knize tvoří stále základ zkoušek hnutí Woodcraft.

Tomášek, M. *Skautská praxe I. Skauting*, Liberec 1995.

Kniha se řídí heslem „obrázek je víc než tisíc slov“. Obsahuje obrázky ilustrující základní tábornické dovednosti a znalosti.

Inspirativní materiály

Rozličné materiály, které se netýkají vždy přímo zážitkových akcí, mohou se však hodit pro inspiraci:

Cílek, V. *Krajiny vnitřní a vnější*. Dokořán, Praha 2002.

Sbírka textů o krajině a jejím vnímání. Může posloužit jako dobrá motivace a inspirace pro putování krajinou.

Kohák, E. *Člověk, dobro a zlo*. Ježek, Praha 1993.

Kohák, E. *Zelená svatozář*. Slon, Praha 1998.

Kohák, E. *Svoboda, svědomí, soužití*. Slon, Praha 2004.

Volná trilogie o etice a filozofii. Knihy mohou posloužit jako podnět k zamyšlení o smyslu a cílech zážitkových akcí a také jako zdroj témat a námětů.

Nevrlý, M. *Karpatské hry*. Skauting, Liberec 1992.

Malá knížka o velkých životních radostech. Nejde o klasické hry, spíš o povídky o pobytu v přírodě, „životní hry“. Poutavá četba. Vhodné jako motivační texty, večerníčky nebo četba během putování.

Dones oheň a zvítězíš. Mladá fronta, Praha 1983.

Soubor původních reportáží redaktorů Mladého světa z víkendových a prázdninových her v přírodě. Staré, ale stále inspirující.

Instruktorské sebevzdělávání

Zde je uvedeno několik knih, které nesouvisí nutně přímo se zážitkovými akcemi, ale mají úzký vztah k instruktorské činnosti:

Buzan, T. *Mentální mapování*. Portál, Praha 2007.

Popis „moderní“ techniky pro uspořádání myšlenek.

Maisel, E. *Trénink kreativity*. Portál, Praha 2002.

Inspirativní náměty pro rozvoj vlastní kreativity.

Plamínek, J. *Sebeřízení*. Grada, Praha 2004.

Plamínek, J. *Vedení lidí, týmů a firem*. Grada, Praha 2005.

Plamínek, J. *Tajemství motivace*. Grada, Praha 2007.

Stručné, výstižné a dobře organizované knihy, které se zabývají psychologií osobnosti, řízením vlastního času, vedením týmů, motivováním lidí a souvisejícími oblastmi.

Psáno pro manažery, ale většina obsahu je přímo aplikovatelná i pro instruktory zážitkových akcí.

Zahrádková, E. *Teambuilding – cesta k efektivní spolupráci*. Portál, Praha 2005.

Knihla se zabývá fungováním týmů, spoluprací, skupinovou dynamikou. Zaměřuje se na budování týmů a na rozvoj spolupráce, mimo jiné i prostřednictvím zážitkových akcí.

Zdroje na internetu

Stránky organizací zabývajících se zážitkovou pedagogikou:

Prázdninová škola Lipnice - www.psl.cz

Instruktoři Brno - www.instruktori.cz

Hnutí Brontosaurus - www.brontosaurus.cz

Hnutí GO! - www.hnuti-go.cz

Velký vůz - www.velkyvuz.cz

Užitečný život - www.uzitecny-zivot.cz

Štúdio zážitku - www.outwardbound.sk

Asociace turistických oddílů mládeže - www.a-tom.cz

Skaut - www.skaut.cz

Pionýr - www.pionyr.cz

Internetové databáze her:

WikiHerka - herka.deka.cz (v textu odkazováno jako WH)

Projekt Hra - www.hra.cz

Hranostaj - www.hranostaj.cz

Paluba (deskové hry) - www.hrejsi.cz

Rozcestníky, kalendáře akcí:

Biokontakt (obsahuje kalendář akcí) - www.biokontakt.cz

Kalendář šifrovacích her - herka.deka.cz/Kalendar

Dřevárny (kalendář akcí, standardizovaná pravidla) - www.ucw.cz/drevarny

Zajímavé zdroje materiálů na hry:

Erich's Puzzle Palace (zajímavé logické úlohy) -

www.stetson.edu/~efriedma/puzzle.html

Slovní hádanky - hadanky.chytrak.cz

Tangramy - www.bosounohou.cz/tangram